

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ

Roles of Monks in Providing Relief to Flood Victims Using Integrated Buddhist Principles

พระภิกษุสุเมธ (สารนอก)¹ ศิริโรจน์ นามเสน² และสามารถ สุขุประการ³

Phrakitsada Sumeto (Sarnnok), Sirirote Namsena and Samart Sukuprakan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม รวมจำนวน 25 รูป/คน สทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูป/คน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ ผลการวิจัย พบว่า มีความเข้าใจซึ่งกันและกันไม่เลือกปฏิบัติที่จะให้การช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับทุกชีวิตที่ได้รับผลกระทบด้วยความเต็มใจ ควรมีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงในการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเพื่อความเสมอภาคกับทุกคนที่ได้รับความเดือดร้อน เป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ชาวบ้านสามัคคีกันเสียสละช่วยเหลือกันไม่ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบกันยามทุกข์ยาก นำเสนอหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการสงเคราะห์ซึ่งกันละกันอย่างเหมาะสม บทบาทพระสงฆ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นนั้นสำคัญมากในการที่จะได้ช่วยเหลือได้มาก รวมทั้งการสงเคราะห์ติดต่อสื่อสารประสานงาน หาข้อมูลที่ชัดเจนของประชากรที่ได้รับผลกระทบ และคอยให้ความร่วมมือกันในการสงเคราะห์ไม่ควรทำไปคนละทาง

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การสงเคราะห์, ผู้ประสบอุทกภัย, พุทธบูรณาการ

¹ คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์; Sangha in Phetchabun Province

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: sannok182512@gmail.com

Abstract

The purpose of this research article was to present the roles of monks in providing relief to flood victims using integrated Buddhist principles. It was qualitative research by conducting in-depth interviews with 3 groups of key informants, totaling 25 persons, focus group discussion of 9 persons. Descriptive content analysis was conducted. The roles of monks in providing relief to flood victims in the area. The results of the research found that there was mutual understanding and there was no discrimination in providing assistance. Giving importance to every affected life was given willingly. There should be public relations explaining how to properly provide assistance to ensure equality for everyone who has suffered, be a public relations spokesperson, explaining to villagers to unite, make sacrifices and help each other, not take the opportunity to take advantage of each other in times of distress. The principles of Sangahavatthu should be introduced to help each other happily. The roles of monks and the subdistrict administrative organization in helping flood victims and getting involved with local organizations was very important in order to be able to help a lot, including assistance, communication and coordination, finding clear information about the affected population, gradually cooperating in helping each other, it should not be done in different directions.

Keywords: Roles of Monks, Assistance, Flood Victims, Integrated Buddhism

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง และเป็นแหล่งอาหารเสริมที่สำคัญ (สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ, 2550) อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งอิงอาศัยน้ำเป็นแหล่งกำเนิด แม้แต่ร่างกายของเราเองทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า “ในกายนี้มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมอยู่” (ม.ม. (ไทย) 12/111/107) ดังนั้นน้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย คนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน 3 วันหากขาดน้ำ แต่เมื่อนำมิกุณอนันต์ก็มีโทษมหันต์เช่นกัน ถ้าหากไม่มีการจัดการควบคุมน้ำให้ดี น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นทดแทนใหม่ได้ โดยการหมุนเวียน

เปลี่ยนไปตามวัฏจักรของน้ำ ถึงน้ำจะไม่มีวันหมดไปจากโลก แต่ปัญหาการขาดแคลน การเกิดน้ำท่วมทำลายชีวิตและทรัพย์สินก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอ นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากขาดการจัดการลุ่มน้ำที่เหมาะสม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและการพัฒนาความเจริญของประเทศทำให้สภาพธรรมชาติต้องถูกเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเผาและทำลายป่าไม้บริเวณต้นน้ำลำธารเป็นอันมากซึ่งปัจจุบันปัญหาน้ำท่วมและปัญหากล้งแล้งเป็นปัญหาที่สำคัญระดับประเทศเพราะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและพื้นที่การเกษตรเป็นอันมาก

ด้วยเหตุนี้ เมื่อเกิดอุทกภัยในพื้นที่ต่าง ๆ พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทในการเข้าไปช่วยเหลือในบริบทต่าง ๆ ซึ่งได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่าง ๆ เป็นอย่างดีเพราะสามารถระดมทุนเข้าไปช่วยเหลืออย่างรวดเร็วเพราะลูกศิษย์ท่านมีมาก ไม่ว่าจะเป็นข้าวสารอาหารแห้ง การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง การทำข้าวกล่องและน้ำดื่ม การบริจาคสิ่งของอื่น ๆ เป็นต้น การจัดการน้ำจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักการจัดการลุ่มน้ำ และดำเนินการแก้ไขทั้งในส่วน of หน่วยราชการ องค์กรเอกชน รวมทั้งชุมชนที่เข้าไปปฏิบัติงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งพระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาทในการสงเคราะห์โดยตรงอยู่แล้ว ทั้งในด้านศาสนธรรม พิธีกรรมและศาสนบุคคลที่เป็นผู้นำความศรัทธา มีวัตรปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีงาม และเป็นผู้สั่งสอนศีลธรรมให้กับพุทธศาสนิกชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ ผู้วิจัยจึงต้องการอยากจะเขียนบทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยสู่สังคมไทย เพื่อหาบทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยให้เกิดความเหมาะสมในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำในปัจจุบันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างมีความรับผิดชอบย่อมส่งผลต่อปัญหาวิกฤตการณ์น้ำตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอบทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ

1. การวิจัยเชิงเอกสาร โดยการศึกษาหลักธรรม แนวคิดบทบาทพระสงฆ์ แนวคิดการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย พระสงฆ์ในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้ประสบอุทกภัยสู่สังคมไทย จำนวน 10 รูป และหัวหน้าส่วนราชการในอำเภอหล่มสักที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ประสบอุทกภัย จำนวน 10 คน ประชาชนผู้ประสบอุทกภัยในอำเภอหล่มสัก จำนวน 5 คนรวม 25 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำผลไปวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแล้ว มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายข้อมูล วิเคราะห์และสรุป รวบรวมความหมายข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (Denzin, N. k. & Yvonne, S. L., 2000) คือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกันไว้ ผู้วิจัยเป็นผู้ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแม้จะมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลก็ตาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ซึ่งมี 4 วิธี ประกอบด้วย การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) การตรวจสอบลักษณะนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มีความสอดคล้องกับประเด็นของการวิจัยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน มาสรุปประเด็นตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านการระงับอิทธิฤทธิ์ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านการสอบสวน จำนวน 9 รูปหรือคนที่คัดเลือกไว้แล้วแบบเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์ผู้อยู่ในพื้นที่ประสบอุทกภัยอำเภอหล่มสัก และหัวหน้าส่วนราชการประชาชนในพื้นที่ ตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วนของผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยตรวจสอบ

ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำคำตอบที่ได้มาสรุปเป็นการยืนยัน หรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัญหาอุทกภัยและแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในสังคมไทย นับเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยที่เป็นเมืองเกษตรกรรม แต่เกษตรกรยังต้องฝากความหวังไว้กับการแก้ปัญหาของรัฐบาล ยังคงมีหลายพื้นที่ที่มักเผชิญกับปัญหา "น้ำท่วมและน้ำแล้ง" ซึ่งเมื่อการเพาะปลูกไม่สามารถเดินหน้าต่อได้ จึงส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัญหาอุทกภัยของชุมชนอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มักจะเกิดในช่วงฤดูฝนและปัญหาจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเกิดฝนตกในปริมาณมากและต่อเนื่องเป็นเวลานาน รวมทั้งการประสบปัญหาน้ำหลากในหน้าน้ำและมีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานานการระบายน้ำทำได้ช้าและยาก ซึ่งสาเหตุการเกิดอุทกภัยชุมชนอำเภอหล่มสักเกิดจากสาเหตุทางธรรมชาติ ประเพณีน้ำป่าไหลหลากผลกระทบที่เกิดจากอุทกภัย สามารถแบ่งอันตราย และความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัยได้ ดังนี้

1. น้ำท่วมอาคารบ้านเรือนสิ่งก่อสร้างและสาธารณสถาน ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทาง เศรษฐกิจอย่างมาก บ้านเรือนหรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่แข็งแรงจะถูกกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวพังทลายได้ คน สัตว์พาหนะ และสัตว์อาจได้รับอันตรายถึงชีวิตจากการจมน้ำตาย
2. เส้นทางคมนาคมและการขนส่ง อาจจะถูกตัดเป็นช่วง ๆ โดยความแรงของกระแสน้ำ ถนนสะพานอาจจะถูกกระแสน้ำพัดให้พังทลายได้ สินค้าพัสดุที่อยู่ระหว่างการขนส่งจะได้รับความเสียหายมาก
3. ระบบสาธารณูปโภค จะได้รับความเสียหาย เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้า เป็นต้น
4. พื้นที่การเกษตรและการปศุสัตว์จะได้รับความเสียหาย เช่น พืชผล ไร่นา ที่กำลังผลิดอกออกผลบนพื้นที่ต่ำอาจถูกน้ำท่วมตายได้ สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยง ตลอดจนผลผลิตที่เก็บกักตุนหรือมีไว้ เพื่อทำพันธุ์จะได้รับความเสียหาย ความเสียหายทางอ้อมจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยทั่วไป เกิดโรค ระบาด สุขภาพจิตเสื่อมและสูญเสียความปลอดภัยเป็นต้น

แนวทางแก้ไขเมื่อเกิดอุทกภัยในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมนั้น ถ้าจะให้ป็นรูปธรรมจริง ๆ คงจะเป็นเรื่องที่ยากอย่างมากก็คงทำได้แค่ผ่อนหนักเป็นเบา ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยกันแก้ไขปัญหาน้ำ เพราะปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมในพื้นที่สำหรับ

อำเภอหล่มสักนั้นมีมายาวนานตั้งแต่สมัยปู่ยาตาดาย ดังนั้นสิ่งแรกที่จะต้องทำคือ สร้างผนังกันน้ำตามแนวฝั่งของแม่น้ำป่าสักที่มีพื้นที่ต่ำและเป็นพื้นที่เศรษฐกิจป้องกันมิให้น้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมบ้านเรือนและพื้นที่การเกษตรของประชาชนแต่ก็เป็นการแก้ไขปัญหาแบบผ่องหนักเป็นเบาได้เท่านั้น พระสงฆ์และผู้นำชุมชนต้องร่วมกันวางแผนการป้องกันรับปริมาณน้ำให้ชัดเจนและมนุษย์ทุกคนต้องไม่ตัดไม้ทำลายป่า สร้างเขื่อน ทำฝายน้ำล้นทำนบและคันกันน้ำอย่างแข็งแรงเป็นรูปธรรมมีการขุดลอกคลองส่งน้ำให้มีความกว้างมากขึ้นประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจในวิธีการป้องกันสาธารณภัย

วิธีปฏิบัติในการป้องกันตนเองจากอุทกภัย มีดังนี้

1. การวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดผังเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของตัวเมือง ไม่ให้กีดขวางทางไหลของน้ำ กำหนดการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่น้ำท่วมให้เป็นพื้นที่ราบ ลุ่มรับน้ำ เพื่อเป็นการหน่วงหรือชะลอการเกิดน้ำท่วม
2. ไม่บุกรุกทำลายป่าไม้ และไม่ปลูกพืชไร่บนพื้นที่ภูเขาสูงชัน เพราะจะขาดพื้นที่ดูดซับ และชะลอการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไหลลงสู่แม่น้ำลำห้วยได้อย่างรวดเร็ว
3. การเคลื่อนย้ายวัสดุจากที่ที่จะได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำท่วมให้ไปอยู่ในที่ ปลอดภัยหรือที่สูง
4. การนำถุงทรายมาทำเขื่อน เพื่อป้องกันน้ำท่วม
5. การพยากรณ์และการเตือนภัยน้ำท่วมให้ประชาชนรับทราบล่วงหน้า เพื่อเตรียมป้องกัน
6. การสร้างเขื่อน ฝายทำนบและถนนเพื่อเป็นการกักเก็บน้ำหรือเป็นการกั้นทางเดิน ของน้ำเป็นต้น

ข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอุทกภัย มีดังนี้ 1) ตัดสะพานไฟ และปิดแก๊สหุงต้มให้เรียบร้อย 2) อยู่ในอาคารที่แข็งแรงและอยู่ที่สูงพ้นจากน้ำที่เคยท่วม 3) ทำร่างกายให้อบอุ่นอยู่เสมอ 4) ไม่ควรขับขียานพาหนะฝ่าลงไปในกระแสน้ำหลาก 5) ไม่ควรเล่นน้ำหรือว่ายน้ำเล่นในขณะน้ำท่วม 6) ระวังสัตว์ที่มีพิษที่หนีน้ำท่วมขึ้นมาอยู่บนบ้านและหลังคากัดต่อย เช่น งู ตะขาบ 7) ติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เช่น สังเกตดินฟ้าอากาศ หรือติดตามคำเตือนที่เกี่ยวข้อง ลักษณะอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา 8. เตรียมพร้อมที่จะอพยพไปในที่ปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สิน

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย ในยุคโควิด 19 โดยการทำงาน สาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์และวัดในฐานะที่เป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากเป็น บทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธองค์ที่แนะนำให้พระสงฆ์ทำเพื่อประโยชน์สุขของ มหาชนหรือคนหมู่มากในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรืออยู่ในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึงทั่วถึง ที่สำคัญคือการรักษามลภาวะระหว่างการทำงาน สาธารณสงเคราะห์กับการเผยแพร่ธรรม นอกจากนี้พระสงฆ์ต้องยึดถือหลักธรรมคำสอนอย่าง เคร่งครัด ควบคุมมโนธรรมด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะ ปฏิบัติภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์

1. บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้านสถานที่ วัดที่น้ำไม่ท่วมอยู่ในที่สูงเป็น สถานที่ ที่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบอุทกภัยได้เพราะมีศาลาการเปรียญที่ใหญ่และ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประสบอุทกภัยได้ คือหมายถึงวัดที่ไม่ได้ประสบอุทกภัยแต่ถึง อย่างไรเสียถึงแม้ว่าจะถูกน้ำท่วมแต่ก็ยังมีส่วนที่สำหรับรองรับผู้ประสบภัยได้ ส่วนในวัดที่ประสบ อุทกภัยบ่อย ๆ เช่นวัดที่อยู่ติดกับแม่น้ำป่าสักหรือติดลำคลองควรที่จะกั้นคูน้ำและจะต้องมีเรือ ท้องแบนไว้ประจำการในวัดนั้นเพราะน้ำท่วมทุกปี ส่วนวัดที่น้ำไม่ท่วมก็ให้การสงเคราะห์เป็นศูนย์ บรรเทาสาธารณภัย โดยการประกาศให้ทราบให้สามารถมาใช้พื้นที่อยู่อาศัยชั่วคราว

2. บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้วยอาหารเครื่องดื่ม ปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่า ประชาชนที่ไม่ได้อยู่ใกล้วัด ส่วนมากมักมีทัศนคติว่างานสาธารณสงเคราะห์มิใช่กิจของสงฆ์ ควร จะเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานและองค์กรภาคประชาการมากกว่า แต่ไม่ได้คัดค้าน หรือต่อต้านพระสงฆ์ที่ทำงานสาธารณสงเคราะห์ เพราะยังคงเห็นด้วยว่าจากศรัทธาที่ พุทธศาสนิกชนมีต่อพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะสามารถเป็นสื่อกลางการขอรับบริจาคเงินและ สิ่งของหรือขอรับความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ได้มาก

3. บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้วยเครื่องนุ่งห่มและปัจจัย การทำงานสา ธารณสงเคราะห์วิถีพุทธจะเป็นการทำงานเชิงรุกของคณะสงฆ์ เป็นการออกไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือ เกื้อกูลสังคม ไม่ใช่รออยู่ในวัดให้ชาวบ้านญาติโยมที่เดือดร้อนเข้าวัดมาขอความช่วยเหลือจาก พระสงฆ์ ในยามปกติชาวบ้านญาติโยมให้ความเกื้อกูลสนับสนุนพระสงฆ์ ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่ ชาวบ้านญาติโยมเดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยาก พระสงฆ์จึงไม่ควรนิ่งเฉยดูตาย หรือปล่อยให้ชาวบ้าน ต้องเผชิญกับทุกข์และปัญหาเพียงลำพังเมื่อพระสงฆ์มีหนทางที่จะสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลได้ ก็ไม่ ควรจะนิ่งเฉย แต่ควรออกไปช่วยเหลือชาวบ้านญาติโยมตามโอกาสและศักยภาพของวัดและ

พระสงฆ์เพราะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับญาติโยมเน้นเชิงการพึ่งพาอาศัยกันมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ ควรมีความเข้าใจซึ่งกันและกันไม่เลือกปฏิบัติที่จะให้การช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับทุกชีวิตที่ได้รับผลกระทบด้วยความเต็มใจ ควรมีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงในการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเพื่อความเสมอภาคกับทุกคนที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ชาวบ้านสามัคคีกันเสียสละช่วยเหลือกันไม่ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบกันยามทุกข์ยาก นำเสนอหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการให้สงเคราะห์ซึ่งกันละกันอย่างผาสุก บทบาทพระสงฆ์กับองค์กรบริหารส่วนตำบลในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นนั้นสำคัญมากในการที่จะได้ช่วยเหลือได้มาก รวมทั้งการสงเคราะห์ติดต่อสื่อสารประสานงาน หาข้อมูลที่ชัดเจนของประชากรที่ได้รับผลกระทบ และคอยให้ความร่วมมือกันในการสงเคราะห์ไม่ควรทำไปคนละทาง ยิ่งเรามีการติดต่อประสานงานและเต็มใจให้ความร่วมมือผลที่จะได้รับย่อมกับพระสงฆ์ย่อมมีแน่นอนพระสงฆ์ควรร่วมมือกันกับผู้นำตำบลนั้น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างเร่งด่วนเท่าที่จะทำได้ พระสงฆ์ต้องร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนตำบล คือ 1) ช่วยจัดหาอาหารเครื่องดื่ม 2) ช่วยจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคนำไปให้ผู้ประสบอุทกภัยอย่างทั่วถึง 3) ช่วยกันจัดทำงบประมาณในการช่วยบรรเทาอุทกภัยหลังน้ำยุบลง

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาอุทกภัยของชุมชนอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มักจะเกิดในช่วงฤดูฝนและปัญหาจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเกิดฝนตกในปริมาณมากและต่อเนื่องเป็นเวลานาน รวมทั้งการประสบปัญหาน้ำหลากในหนาน้ำและมีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานานการระบายน้ำทำได้ช้าและยาก ซึ่งสาเหตุการเกิดอุทกภัยชุมชนอำเภอหล่มสักเกิดจากสาเหตุทางธรรมชาติ ประเภทน้ำป่าไหลหลากผลกระทบที่เกิดจากอุทกภัย สามารถแบ่งอันตราย และความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัยได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกันยารัตน์ รินศรี (2556) พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำให้คุ้มค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต้องอิงอาศัยการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดทรัพยากรน้ำด้วย ส่วนความสำคัญของทรัพยากรน้ำ ได้แก่มีความสัมพันธ์ในแง่พึ่งพาอาศัยกับทรัพยากรชนิดอื่น เช่น ป่าไม้ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตให้มนุษย์ใช้อุปโภค บริโภคอย่างเพียงพอ มีความสำคัญ

ในแง่การจัดการเพื่อเกษตรกรรม และเป็นสถานที่ที่รณรงค์พักผ่อนหย่อนใจ และแสดงออกโดยผ่านหลักพุทธธรรมพระวินัย ศาสนพิธีและบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยการทำงานสาธารณสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนั้นพระสงฆ์ต้องยึดถือหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด ควรระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะปฏิบัติภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้านสถานที่ วัดที่น้ำไม่ท่วมอยู่ในที่สูงเป็นสถานที่ที่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบอุทกภัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติโพล และคณะ (2560) พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรามีดังนี้ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ 4) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีโอกาส คือ ใช้ธรรมะเป็นที่ต้องการของคนในสังคมปัจจุบันและมีอุปสรรคคือ กฎหมาย มิได้เอื้อสงเคราะห์สัตว์ได้ทุกประเภท

การนำเสนอบทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ ในการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่อำเภอแหลมสัก ควรมีความเข้าใจซึ่งกันและกันไม่เลือกปฏิบัติที่จะให้การช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับทุกชีวิตที่ได้รับผลกระทบด้วยความเต็มใจ ควรมีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงในการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเพื่อความเสมอภาคกับทุกคนที่ได้รับเดือดร้อนเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ชาวบ้านสามัคคีกันเสียสละช่วยเหลือกันไม่ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบกันยามทุกข์ยาก นำเสนอหลักสังคหวัตถุมาใช้เพื่อให้สงเคราะห์ซึ่งกันละกันอย่างเหมาะสม บทบาทพระสงฆ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นนั้นสำคัญมากในการที่จะได้ช่วยเหลือได้มาก รวมทั้งการสงเคราะห์ติดต่อสื่อสารประสานงาน หาข้อมูลที่ชัดเจนของประชากรที่ได้รับผลกระทบ และคอยให้ความร่วมมือกันในการสงเคราะห์ไม่ควรทำไปคนละทาง ยิ่งเรามีการติดต่อประสานงานและเต็มใจให้ความร่วมมือผลที่จะได้รับกับพระสงฆ์ย่อมมีแน่นอนพระสงฆ์ควรร่วมมือกันกับผู้นำตำบลนั้น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างเร่งด่วนเท่าที่จะทำได้ พระสงฆ์ต้องร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล คือ 1) ช่วยจัดหาอาหารเครื่องดื่ม 2) ช่วยจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคนำไปให้ผู้ประสบอุทกภัยอย่างทั่วถึง 3) ช่วยกันจัดทำงบประมาณในการช่วยบรรเทาอุทกภัยหลังน้ำยุบลง การประสานงานกับส่วนราชการเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพราะจะได้ทราบว่าจะอะไรทำได้อะไรต้องขออนุญาตสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีรพันธุ์ จิตธมโม (บุญ

บาง (2564) พบว่า คณะสงฆ์เป็นผู้นำและชักชวนประชาชนในการบริจาคสิ่งของที่เป็นในการยังชีพ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น เมื่อประชาชนประสบภัย เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม เป็นต้น ทั้งนี้ คณะสงฆ์เล็งเห็นความสำคัญของการ ช่วยเหลือประชาชนเมื่อคราวประสบภัยเพราะตระหนักดีว่า พระสงฆ์และชาวบ้านต้องอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วัดและพระสงฆ์จะอยู่ได้เพราะประชาชนและประชาชนจะดำเนินชีวิตอยู่ได้ ด้วยความผาสุกก็ต้องอาศัยวัดพระสงฆ์ในการช่วยสั่งสอนขัดเกลา

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยเชิงพุทธบูรณาการ”พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มของอำเภอลำลูกนกต้องพร้อมรับมือกับอุทกภัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นมรสุมในฤดูฝนเพราะพื้นที่เป็นแอ่งกระทะเมื่อเกิดฝนตกชุกติดต่อกันหลายวันจะเกิดน้ำป่าไหลหลากท่วมสูง 2-3 เมตรที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั่งนั้น ประสบการณ์ที่สังสม สืบทอด หรือส่งผ่านมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและรองรับน้ำหลากในช่วงฤดูฝน ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีความลาดเอียงสลับกับพื้นราบในตอนกลางที่ทอดยาวลงไปทางตอนล่างของประเทศ การก่อเกิดภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติจึงเกิดขึ้น ประกอบกับวัดและชุมชนมีองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ความอดทน หรือทนอยู่รอดกับสภาพที่ประสบอุทกภัยหรือขีดจำกัดทางธรรมชาติ ฉะนั้นในภาพรวมจึงเห็นได้ว่าพระสงฆ์เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่มีบทบาทในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยอยู่บ่อย ๆ นี้ สามารถที่จะปรับตัวและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้มาหลายทศวรรษแต่ต้องสร้างภูมิคุ้มกันกับอุทกภัยร่วมกันกับชุมชน

สำหรับในมิติของบทบาทพระสงฆ์ในการให้การสงเคราะห์ ในมิตินี้เมื่อประชาชนประสบอุทกภัยวัดใดมีพื้นที่ที่ปลอดภัยจากน้ำป่าไหลหลากต้องช่วยกันเพื่อแสดงพลังความสามัคคีของพุทธบริษัท 4 ของเราอย่างเข้มแข็งมั่นคง ในส่วนเรื่องการสงเคราะห์ด้านสถานที่ วัดทุกวัดในเขตอำเภอลำลูกนกและในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกันเต็มความสามารถแม้บางวัดก็ได้รับประสบอุทกภัยแต่ทางวัดก็ยินดีให้ความช่วยเหลือสุดความสามารถไม่ว่าจะเป็นให้ที่พักอาศัย การช่วยเหลือด้านอาหารให้แก่ครัวมาช่วยดูแลจนกว่าสถานการณ์จะสิ้นสุดรวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคข้าวสารอาหารแห้งยารักษาโรคพระสงฆ์แสดงถึงความรักความจริงใจกับญาติโยมลุยน้ำเข้าไปให้การสงเคราะห์ถึงที่ตลอดจนสิ่งของที่เป็นในชีวิตประจำวันทำให้ผู้ประสบอุทกภัยได้รับความสะดวกสบายเป็นอันมาก แสดงออกถึงความมีน้ำใจไมตรีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคณะสงฆ์ไทยในมิติของการบูรณาการในบริบทนี้บทบาทของพระสงฆ์ได้ให้การสงเคราะห์ใน 4 ส่วนกล่าวคือ

1) ให้การสงเคราะห์กับประชาชนในพื้นที่ของตนที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัยด้วยการให้เข้ามาพักพิงชั่วคราวจนกว่าน้ำจะลด 2) การบูรณาการกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการติดต่อประสานงานการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในส่วนต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั่วถึงกับผู้เดือดร้อนจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัย ด้านสถานที่พัก ด้านการรักษาโรค ด้านอาหารสดอาหารแห้งและตามที่ผู้ประสบภัยขาดแคลนแจ้งเข้ามารวมถึงการเปิดรับบริจาคจากญาติโยมให้การช่วยเหลือในประเด็นต่าง ๆ ถือว่าเป็นกระบวนการที่ต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับอย่างทั่วถึง 3) การบูรณาการกับส่วนราชการในอำเภอเพื่อขอรับการช่วยเหลือในบริบทต่าง ๆ ที่จำเป็นของการสงเคราะห์ตลอดจนองค์กรคณะสงฆ์ทุกฝ่ายที่มีจิตเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ประสบอุทกภัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของผู้ประสบภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดตั้งศูนย์อำนวยการสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่พร้อมจะออกไปปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวก พร้อมด้วยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ประจำศูนย์ด้วย ในกระบวนการขององค์กรสงฆ์เมื่อวัดใดประสบอุทกภัยได้รับความเสียหาย ก็สามารถทำเรื่องเพื่อของบประมาณ

2. ประชาชนทุกคนต้องตระหนักถึงภัยธรรมชาติที่ร้ายแรง คือ อุทกภัย หน่วยงานราชการต้องจัดงบประมาณช่วยเหลือฉุกเฉินในกรณีเกิดอุทกภัยสามารถช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว ต้องจัดทำแผนป้องกันตามหลัก PDCA ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นซ่อมแซมได้โดยส่งเรื่องขึ้นไปตามลำดับเพื่อพิจารณาให้การช่วยเหลือต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ รินศรี.(2556). *การจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่*. (ดุชนิพนธ์พุทธศาสนตรุษวิพนิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรพันธุ์ ฐิตธมโม (บุญบาง), พระศรีสมโพธิ และศิริโรจน์ นามเสนา. (2565). ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 25–34.

- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนดีโก และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกาญจน์ รัตน์เลิศนุสรณ์. (2550). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.
- Denzin, N. K. & Yvonne, S. L. (2002). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, Calif : Sage Publications.